suste teostamise otstarbe pidas ta ka a. 1437 IV Riia provintsiaalsinodit. Oma ppiiskopkonna valitsemisel kasutas H. temale a. 1435 ordu poolt makstud kahjutasu panditud kirikumõisade lunastamiseks; Pebalgi, Lemsalu ja Ronneburgi lossi juures võttis ta ehitusi ette. H. suri 5. IV 1448 ja maeti Riia toomkirikusse.

Arbusow, Geistl. (Jb. f. Gen. 1901, 102; 1911/13, 183); Arbusow, Grundriss, 111—16; Arbusow, Einf. d. Ref., 53—55.

*L. A.*

**HENNO, Hain,** sünd. 9. II 1836 Paistu klk. Holstre Härjakoorma talus, õppis Holstre Pulleritsu külakoolis ja hiljemini ühe a. Paistu köstri juures, pidas pärast isa surma Holstre valla Kovali talu, kuhu vanemad vahepeal olid asunud, suri seal kõrges vanaduses 2. VII 1922. — H. nimi on ligidalt seotud ärkamisaja püüete ja ettevõtetega. Tema oli üks nendest 60-date a. lihtsaist meestest, kelledes rahvusliku iseteadvuse tuli lõkkele lõi ja kes said ja jäid selle tule õhutajaiks ja Eesti rahvusliku mõtte kandjaiks, tehes tööd vähesoodsais, isegi hädaohtlikkudes oludes. Saades noormehena 1864. a. Holstre valla eestseisjaks (vallavanemaks) astus H. kõige pealt oma ligema ümbruse otseste huvide eest üles: 1864. a. kevadel saadeti ülemale poole kaebuskiri Holstre mõisarentniku ülekohtuste, rahvale kahjulikkude võtete vastu; kirjale kirjutas H. esimesena alla ja tunnistas enese pärast kirja autoriks, et kirja valmistajat üliõpilast Peeter Petersoni kohalikkude võimumeeste vastu kaitsta. Rahva hulgas tõusnud liikumise laienedes tuli H.-l mitmel korral käia Riias ja Peterburis nii kohalikkude võimumeeste ülekohtu vastu abi otsimas kui üldse rahva õiguste laiendamist ja elujärje parandamist taotlemas: 1864. a. keisrile kättetoimetatud palvekirjas, millele teiste hulgas ka H. alla kirjutas, nõuti vallakohtu vabastamist mõisa võimu alt ja uue kogukonnaseaduse maksmapanemist, teo-orjuse ja ihunuhtluse kaotamist, talumaade müügihinna kindlaksmääramist erapooletute vene ametnikkude poolt, teetegemis- ja postijaama-maksu ühetasast jaotamist valdade ning mõisade vahel jne. Nõupidamistest, mida olude sunnil salaja tuli pidada, võttis H. alati osa. Peale selle võitles H. Holstre mõisa õiglase jagamise pärast, seistes vene-õigeusulistele maasaamisel eesõiguse andmise vastu, muretses nälja-aastal 1868 vallale häil tingimusil väljast vilja, astus eduga üles Paistu klk.-kooli kinnipanemise kavatsuse vastu, mille algatajaks mõisnikud ja kirikuõpetaja; tema hoolel ehitati Holstres korralikud kivikatusega koolimajad. H. tegevus ulatus kodu ümbrusest kaugemalegi: Viljandi Põllumeeste Seltsis oli H. pikemat aega eestseisuse liige, kes laekahoidjana eriti ka esimese suurema Eesti seltsimaja ehitamise rahalise külje eest pidi hoolt kandma; pärast C. R. Jakobsoni surma sai ta tema perekonna eestkostjaks ja aitas sellena oksjoni alla langenud Kurgja talu tagasi lunastada; Eesti Kirjameeste Seltsi tegevusest võttis H. liikmena osa. Iseäranis ligidal seisis H. Eesti Aleksandri koolile selle vaheldusrikkal saatusekäigul: töötas algusest peale käsikäes Jaan Adamsoniga (vt.), Al. kooli mõttele poolehoidu võites; 1870. a. valiti H. E. Al. kooli peakomitee liikmeks, milleks ta jäi kuni peakomitee tegevuse lõpetamiseni 1884, sai samal a. komitee asemele seatud keskkomitee liikmeks ja nimetati 1887. a. Al. kooli kuratooriumi liikmeks, täites siin laekahoidja abi kohuseid; kuratooriumi liikmeks jäi H. kuni kooli tegevuse lõpetamiseni endisel kujul 1906.

E. Kirj. 1916, nr. 2 (A. Jürgenstein) ja 1922, nr. 8 (J. Albreht); Pvl. 1921 nr. 50 ja 1922 nr. 153.

*J. K.*

**HENRIK,** misjonär, kroonik, tuntud harilikult Läti H.-u (*Henricus de Lettis,* Heinrich von Lettland) nime all. Kindlaid teateid selle esimese ja kõige väljapaistvama Balti krooniku kohta võib saada ainult ta enese teosest. Esimene teade temast on a. 1208, mil ta end nimetab piisk. Alberti õpilaseks, — kellena ta arusaadavalt juba mitu a. oli kuulunud piiskopi kaaskonda ja nii siis arvat. oma tähelepanekute põhjal jutustab mõnest varemast sündmusest (näit. IX, 14; X, 8) — kuid alles selle järel, kui ta preestriks oli õnnistatud. Siis saatis piisk. ta preester Alebrandi abilisena jätkama Ümera lätlaste ristimist. Veel selle järelgi jäi H. sinna oma õpetustööd jätkama, ehitas kiriku ja sai selle preestrikoha omale lääniks (XI, 7). Oma kihelkonnas sai ta siiski õige harva teotseda, sest ta osavust tarvitati enamnõudvate ülesannete täitmiseks; sellest oli see kasu, et tal oli võimalus pealtnägijana jälgida peaaegu terve vallutustöö saatust (XXIX, 9). Nii juba samal 1208. a. oli ta piiskopi esindajaks lätlaste ja Ugaunia eestlaste vahelistel rahu-läbirääkimistel ja viimaste katkemise järel oli ta kaasas eestlaste poolt piiratud Beverini kantsis (XII, 6). A. 1210 oli H. Riias, mida kurelased juulis püüdsid vallutada (XIV, 5). Järgmisel a. põletasid sakalased Ümera kiriku ja röövisid L. H.-u varanduse (XV, 1). Kahju tasategemiseks jäi talle siiski vähe aega, sest alates 1212. a. teotses ta oma ristiretke-tõotust täitva Ratzeburgi piisk. Filippi preestri ja tõlgina, talle üles näidates eriti väärtuslikke teeneid (XVI, 3; XVIII, 3). A. 1213, piisk. Filippi piiskopiametit pidades Riias, näib H. oma koguduse juures ole-



Eesti biograafiline leksikon, 1926-1929, lk. 131